

Euroopa rändevõrgustiku kontaktpunkt Eestis

Ettekanne Tallinna Ülikoolis, 30.09.2015

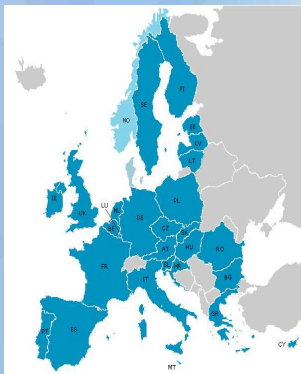
Marion Pajumets, marion.pajumets@tlu.ee, +372 6409464

Teemad:

1. Euroopa Rändevõrgutiku(ERV) organisatsioon ja tegevusvaldkond
2. Põhitegevused ja -tooted
3. Näiteid viimase aja töödest
4. Uued fookused Tallinna Ülikoolis(TLÜ)
5. ERV ja TLÜ kokkupuutepunktid ja koostöövõimalused

1. ERV organisatsioon

- ✘ 2003 alustas Euroopa Komisjoni (EK) pilootprojektina
- ✘ 2008 rajamine EL Nõukogu otsusega (2008/381/EC), millega reguleeriti ERV valitused ja struktuur
- ✘ ERV on uurimis- ja teabevahetusvõrgustik, mis koosneb liikmesriikides toimivatest riiklikest kontaktpunktidest ja kontaktpunktide juurde loodud kohaliku võrgustiku liikmetest
- ✘ EK koordineerib ERVd - kinnitab ERV tööplaani, lähtudes EL prioriteetidest, finantseerib riiklike kontaktpunkte 80% ulatuses (20% kaasfinantseeringut liikmesriigilt)

1. ERV eesmärgid:

- ✘ Koguda, analüüsida ja jagada EL ja siseriiklikuks poliitikakujundamiseks vajalikku ajakohast, objektiivset, usaldusväärset ja võrreldavat rände- ja varjupaigavaldkonna infot
- ✘ Jagada infot ka laiemale avalikkusele
- ✘ Keskenduda infole, mis puudutab sisserändu kolmandatest riikidest
 1. Regulaarne sisseränne
 2. Ebaregulaarne sisseränne
 3. Rahvusvaheline kaitse
- ✘ ERV mandaat ei hõlma: EL-mobiilsust, väljarännet

1. ERV kogutav info:

- ✘ rände- ja varjupaigalane seadusandlus, pretsedendiõigus ja poliitika
- ✘ EL seadusandluse rakendamine riiklikul tasandil
- ✘ rände- ja varjupaigastatistika
- ✘ rändevooegade ja ümberasumise trendid
- ✘ hiljutised ja praegused uurimused
- ✘ uurijate ja uurimisasutuste ning muude osapoolte kontaktid

1. ERV kontaktpunkt Eestis

✓ Kontaktpunkti asukoha määrab liikmesriik
 2005-2010 - SA Eesti Migratsioonifond
 2010-1.06 2015 - Sisekaitseakadeemia (SKA)
 Alates 1.06 2015 - Tallinna Ülikool (siseministri käskkirj nr 1-3/45)

✓ Vähemalt 3 eksperti (ei pea olema valitsusasutus)
 Analüütikud (1,0): Eike Luik, Helina Maasing, Barbara Orloff;
 Teadur (0,25): Pille Petersoo
 Teadusassistent (0,25): Aivar Joorik
 Koordinaator (1,0): Marion Pajumets

+

✓ Välisekspertid

✓ ERV juhtkomitee liige (Siseministeeriumi Kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna juhataja)

1. ERV kontaktpunkt TLÜs

- ✘ TLÜ pikaajaline ja rikas ekspertiis kodakondsus- ja rändevaldkonna teadus- ja arendustegevuses. Võimalus kaasata eksperte. Koostoime
- ✘ Poliitika- ja Instituutsioonidisaini suuna fookuseerimine laia rändeuuringute katuse all just poliitikate analüüsile
- ✘ Rändevaldkonna ekspertide järelekasvu labor – arvukalt üliõpilasi kõigil õppetasetel, kes võtavad rände ja külgnevate valdkondade kursusi
- ✘ SKA vajadus tegevusvaldkonda kitsendada ja fookuseerida siseturvalisuse põhivaldkondade (korrakaitse, kriminaalvaldkond, pääste, piirivalve, toll) arendamisele

1. Koostööleping siseministeriumi (SiM) ja TLÜ vahel

- 1.1 Leppe **eesmärgiks** on leppida kokku ja tugevdada poolte koostöötegevusi kodakondsus- ja rändepoliitika valdkondades.
- 2.1. Leppe kohaselt teevad pooled koostööd järgmistes **koostöövaldkondades**:
- 2.1.1. ERV Eesti riikliku kontaktpunkti ülesannete täitmine TLÜ poolt;
- 2.1.2. **teadus-, arendus- ja õppetegevus kodakondsus- ja rändevaldkonnas**, sh rändepoliitikaga seostuvas kohanemisvaldkonnas;
- 2.1.3. rändevaldkonna partnerite **võrgustike loomine ja arendamine**.

1. Koostööleping siseministeriumi (SiM) ja TLÜ vahel

- 3.1.1.2.2. SiM korraldab ERV riikliku kontaktpunkti ülesannete täitmiseks **vajalike andmete, statistika ja info edastamise** TLÜle SiMi või tema valitsemisala asutuse poolt.
- 3.1.1.2.3. SiM tagab ERV riikliku kontaktpunkti ülesannete täitmiseks **abikõlblike kulude siseriikliku kaasrahastamise**.
- 3.1.2.2. Pooled kavandavad ja sõlmivad leppe punktis 2.1.2. nimetatud regulaarsete ja ühekordsete uuringute, analüüside ja poliitika hinnangute jm tegevuste läbiviimiseks ning teadus-, arendustegevuse ja õppetöö arendamise kavandamisel **eraldi koostöölepingud**.

2. ERV põhitegevused ja -tooted

- Uuringud (u 4 aastas)
- Iga-aastased rände- ja varjupaigapoliitika aruanded Euroopa Komisjonile
- Kiireloomulised teabevahetuspäringud (*Ad hoc* päringud)
- Rändekonverentsid

2. Viimase aja uurimisteemasid:

2015. a:

1. Tööjõuvajaduse hindamine rändepoliitika kujundamisel ELs
2. Ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamine
3. Rahvusvahelise kaitse saajate ligipääs EL tööturule
4. Immigratsioonistaatuse muutmine: EL liikmesriikide praktikad

2016. a on kinnitatud kahe uuringu teemad:

1. Ebaseaduslik töötamine ELs
2. Perekonna taasühinemine

2. Ad hoc teabepäringute valdkonnad:

Valdkondadeks: piiriületus, majandusränne, EL Acquis, perede taasühinemine, lõimimine, rahvusvaheline kaitse, ebaregulaarne ränne, residentsus, õpiränne, tagasisaatmine, inimkaubandus, saatjata alaealised, viisad

Maht:

- ✓ Alates 01.06.2015 on sisse tulnud 34 päringut ja välja oleme saatnud ühe;
- ✓ 2015. a on sisse tulnud **72 päringut** ning välja oleme saatnud **3 päringut**.

2. Näiteid *Ad hoc* päringu teemadest:

- ✓ Isikut tõendavate dokumentide väärkasutamise tuvastamine
- ✓ Ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike töötamise inspekteerimine
- ✓ Schengeni väliste piiripunktide ooteajad
- ✓ Kuriteos süüdimõistetud kolmanda riigi kodanike deporteerimine
- ✓ Ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike vabaduse võtmise alused
- ✓ Süüria lapspruudid varjupaigamenetluses
- ✓ Varjupaigataotlejate toetused
- ✓ Pagulaste ümberasustamise kulud
- ✓ Kolmandate riikidega sõlmitud tagasisvõtulepingutes sätestatud kiirmenetluse kohaldamine
- ✓ Kutsete verifitseerimine viisamenetluses

2. Rändekonverentsid:

- ✖ "Viisavabadus - vene rulett või jackpot?" (21.05.2013)
- ✖ "Tänane sisserändaja – heoluturist või maksumaksja?" (09.06.2014)
- ✖ „Pagulaste ümberasustamisega kaasnevad väljakutsed“ (13.05.2015)
- ✖ „Talendijahi eripära - kuidas nutikust piiri tagant juurde saada?“ (04.12.2014)
- ✖ „Inimsmugeldamine – Euroopa väljakutsed ja lahendused“ (24.11.2015, TLÜs)

3. Näiteid viimase aja töödest

1. Uuringud ebaseadusliku sisserände ja rahvusvahelise kaitse teemal
2. Töö- ja ettevõtlusrände uuringud
3. Ebaseadusliku töötamise uuringu kontseptsiooni väljatöötamine
4. Rändekonverents inimsumugeldamisest 24.11.2015

Inimsmugeldamine – Euroopa väljakutsed ja lahendused Euroopa Rändevõrgustiku (ERV) rändekonverentsi päevakava algversioon

24. novembril 2015, Tallinna Ülikooli Tallinna Saalis

8:30-9:00	Registreerumine ja kohv
	Avasõnad
9:00-9:10	Tallinna Ülikooli rektori (TBC) tervitus
9:10-9:20	Valitsusliikme (TBC) tervitus
	I Paneel: Euroopa Liidu perspektiiv
9:20-9:40	ELi tegevuskava sisserändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise tõkestamiseks (2015–2020) – Hannes Rumm, Euroopa Komisjoni Eesti Esinduse Juht (TBC)
9:40-10:10	Pögenike hädast kasu lõikamine – Aeg adresseerida inimsmugeldamist – Michael Diedring, Euroopa Pagulaste ja Väljarännanute Nõukogu (ECRE) peasekretär
10:10-10:40	Kolmandate riikide kodanike smugeldamine ELi – Olukord välispiiril täna ja homme, EL liikmesriikide välispiiril tehtava operatiivkoostöö juhtimise Euroopa agentuuri (Frontex) esindaja (TBC)
10:40-11:05	Kohvipaus
	II Paneel: Sisserändajate smugeldamise rändeteekonnad ja <i>modus operandi</i>
11:05-11:35	Sisserändajate Euroopa Liitu smugeldamine: probleemi ulatus, rändeteed ja koostöö kolmandate riikidega – Jacques Mallender, uurimiskeskus Optimity Advisors
11:35-12:00	Inimsmugeldajate teekonnad ja <i>modus operandi</i> Ungaris, Ungari Piirivalveameti esindaja (TBC)
12:00-12:25	Inimsmugeldajate teekonnad ja <i>modus operandi</i> Eestis, Politsei- ja Piirivalveameti esindaja (TBC)
12:25-13:25	Lõuna
	III Paneeldiskussioon: Kuidas tõkestada inimsmugeldamist?
13:45-15:15	IOM, poliitikakujundaja, ajakirjanik, teadlane, inimõiguste organisatsioon, PPA
	Lõppsõna
15:15-15:30	ERV EE kontaktpunkti esindaja (TBC)

4. Uued fookused TLÜs

1. **Regulaarsed töökohtumised kohaliku võrgustikuga** (rände- ja varjupaigavaldkonna uurijad, IOM, Pagulasabi, Inimõiguste keskus, Johannes Mihkelsoni Keskus, siseministeerium, sotsiaalministeerium, majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, kultuuriministeerium, MISA jne)
2. **Uudiskiri**
3. **Rändeseminari sari**
4. **Iga-aastane Eesti kodakondsus- ja rändepoliitika ülevaade** (SiMle)
5. **Kakskeelne koduleht**

5. ERV ja akadeemia – kokku puutepunktid ja koostöövõimalused

Euroopa rändevõrgustiku 2015 a uuringud:

✘ Ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamine

✘ Rahvusvahelise kaitse saajate ligipääs Eesti tööturule

Ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamine

Uuringu kontekst

- ✘ Uuringus osales 25 liikmesriiki (sh Norra).
- ✘ Uuringu eesmärk:
 - Anda hinnanguline ülevaade riigis viibivatest KRK-st, kes viivad riigis ebaseaduslikult ning kes ei ole ametivõimudele teada;
 - Millist rolli mängivad vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamisel erinevad ametkonnad, seotud asutused, KOV-d, jne;
 - Milliseid vahendeid kasutatakse vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamisel;
 - Riikide praktikad vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamisel.
- ✘ Uuring lähtub Euroopa Komisjoni direktiivist 2008/115/EÜ, millega sätestatakse riigis ebaseaduslikult viibivate KRK tagasisaatmise ühtsed standardid ja protseduurid.

Ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamine

Uuringu kontekst

(Member States)	TCNs Illegally staying			TCNs Ordered to leave			Forced returns			Voluntary departures (AVR)		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
EU 28	433 325	429 06	620 17	483 65	430 45	470 08	n/i	n/i	n/i	n/i	n/i	n/i
Estonia	905	910	720	580	600	475	397	396	310	29	17	23
Finland	3 620	3 365	n/i	4 300	4 330	3 360	2 010	2 047	1 459	89	82	94
Latvia	205	175	265	2 070	2 080	1 555	1 459	1 472	1 886	65	43	66
Lithuania	2 080	1 910	n/i	1 910	1 770	2 245	320	342	318	119	158	111
Sweden	23 205	24 400	72 835	19 905	14 695	14 280	12 988	10 611	8 006	12 988	10 611	8 006

Ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamine

Uuringu sisu

- ✘ Väljakutsed-
 - Isikud ei ole huvitatud vabatahtliku lahkumise alasest infost, kuna nad ei soovi riigist lahkuda;
 - Kuidas jõuda uuringu sihtgruppi;
 - Erinevate riikide erinev VARRE toetuse suurus, mis pakub taotlejatele võimaluse noppida paremaid toetuse suurusi.
 - Eestis moodustavad ebaseaduslikult riigis viibivate välismaalaste suurima grupi isikud, kes on nõ üleaja viibijad ehk isikud on riiki jäänud peale seadusliku aluse (viisa või elamisloa) lõppemist. Moodustades 2/3 kõikidest riigis ebaseaduslikult viibivatest isikutest.

Ebaseaduslikult riigis viibivatele isikutele vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamine

Uuringu järeldused

- ✘ KRK ebaseaduslik sissereanne ELi suureneb aasta-aastalt, ning on põhjust arvata, et ka isikute arv, kes ei ole ametivõimudele teada, on tõusutrendil;
- ✘ Enamus riikides ei tegele riigiasutused vabatahtliku tagasipöördumise alase info jagamisel;
- ✘ EL riikides tehtud vabatahtliku tagasipöördumise uuringutest on tulnud välja, et tõhusaim meetod isikute vabatahtlikuks tagasipöördumiseks on „suusõnaline mõjutamine“, pakkudes lahkumiseks mõistlikku tähtaega; kaasates diasporaa grupid; rõhutades vabatahtliku lahkumisega kaasnevat kasu (võimalik sissesõidukeelu mitte rakendamine).

Rahvusvahelise kaitse saajate ligipääs Eesti tööturule

Uuringu kontekst

- ✘ Uuring valmib 2015. aasta lõpuks. Koondaruanne valmib veebruaris 2016.
- ✘ Uuringu eesmärk on kaardistada liikmesriikide praktikad rahvusvahelise kaitse saajate integratsioonist tööturule;
- ✘ Millised tööturutoetused ja hüvitised kaitse saajatele laienevad;
- ✘ Kas on erinevusi oma riikide kodanike (või teiste KRK) laienevatest tööturu hüvitistest/õigustest;
- ✘ Millised on takistused/head praktikad rahvusvahelise kaitse saajate integreerimisest tööturule.
- ✘ Eestis on augusti lõpu seisuga antud rahvusvaheline kaitse 144 isikule. Enamik varjupaiga saajaid on Sudaani kodanikke (17), ning täiendava kaitse saajad Ukraina kodanikud (31).

Sisseränne ettevõtlusega tegelemise eesmärgil ELis

- ERV 2015. aasta uuring, panustas 24 riiki
- Eesmärk: uurida EList väljastpoolt pärit investorite ja/või ettevõtlusega seotud isikute riiki meelitamiseks ja vastuvõtmiseks loodud eriprogrammide olemasolu ja võrrelda, mis viisil ja millises ulatuses kasutatakse ELi liikmesriikides olemasolevaid õiguslikke- ja poliitikameetmeid, et lihtsustada kolmandate riikide kodanikel ettevõtluse põhjustel riiki sisenemist ja seal viibimist, ühtlasi püüdes välistada antud rändeliigi väärkasutamist.

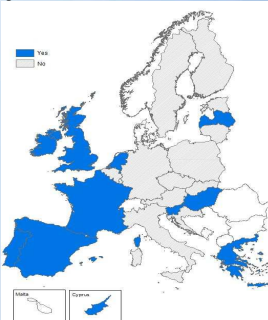
Uuringu peamised subjektid:

Sisserändajatest ettevõtteomanik määratletud kui: „kolmanda riigi kodanik, kes vastab liikmesriigi seatud kriteeriumidele ja on lubatud liikmesriiki pikaajalise viisa või elamisloa alusel selleks, et i) luua ettevõtte ja osaleda selle juhtimises; ii) võtta üle ettevõtte ja osaleda selle juhtimises; iii) tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana“

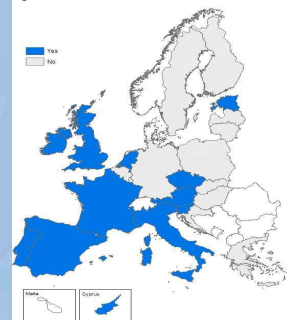
Sisserändajast investor: kolmanda riigi kodanik, kes vastab liikmesriigi seatud kriteeriumidele ja on lubatud riiki pikaajalise viisa või elamisloa alusel, et teha (suurem) finantsinvesteering kas finantstootetesse või ettevõttesse, ilma et isik oleks seotud ettevõtte igapäevase tegevuse või juhtimisega“.

Sisseränne ELi ettevõtluse ja investeerimise eesmärgil

Ülevaade liikmesriikidest, kus on olemas programmid sisserändajatest investorite ligimeelitamiseks

Ülevaade liikmesriikidest, kus on olemas programmid sisserändajatest ettevõtjate ligimeelitamiseks

Investor vs ettevõtja

Minimaalne finantsinvesteering	CY, ES, GR, FR, HU, IE, LV, NL, PT, UK	Kapitali tõendamine	AT, BE, CY, DE, EE, ES, FR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, PL, SE, SI, SK, UK
Investeeringisplaan	ES, FR, GR, IE, NL	Panus riigi majandusse/tööhõivesse	AT, BE, CY, DE, EE, ES, FR, HU, IE, IT, LT, LU, NL, PL, SI, SK, UK
Mõju riigi majandusele	CY, ES, FR, GR, IE, NL, SI	Äriplaan	AT, BE, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LU, NL, SE, SI, SK, UK
Haridus / ametialased oskused	FR, GR	Ettevõtlusega seotud oskused	AT, BE, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LU, NL, PL, SE, SI
Vanus	CY, LU, UK	Haridus	AT, BE, FI, FR, HU, LU, UK
Taustakontroll	CY, GR, FR, HU, IE, LV, LU, NL, SI, UK	Keeleoskus	SE, UK
		Kindlustus	CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, PL
		Vanus	CY, LU, SK, UK
		Turvatus/taustakontroll	AT, BE, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HU, IE, LT, LV, LU, NL, PL, SE, SI, SK, UK

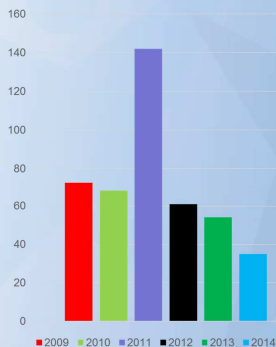
Investor: finantsinvesteeringute piirmäär **ettevõtetesse** (35 000 eurot Lätis) ja **kinnisvarasse** (250 000 eurot Kreekas ja Lätis ning 500 000 eurot Portugalis ja Hispaanias)

Ettevõtlus: alates **10 000 eurost** (SI), kuni **30 000 euro** (LT), **50 000 euro** (IE, IT), **65 000 euro** (EE), **100 000 euro** (AT) või rohkem kui **150 000 euroni** (UK), **300 000 eurot** (IE).

Peamised järeldused

- Kõrgema sisserändetasega liikmesriikides, kus on eriprogrammid ettevõtlusega seotud isikutele, on need välja arendatud ja/või neid kohandatud eesmärgiga vastata paremini oma riigisiseste turgude vajadustele ja saada suuremat majanduslikku kasu. Teadlikult on välja töötatud üksikasjalikud sisenemiskriteeriumid kolmanda riigi kodanike erigruppidele, kelle kohalolek võiks tuua vastuvõtvale riigile, piirkonnale või konkreetsele majandussektorile teatavat lisaväärtust.
- Madalama sisserände tasemega liikmesriikides on sisserändajast investoritele mõeldud programmid pigem hiljuti välja töötatud meetmed majanduse taastamiseks või – ambitsioonikamal juhul – selleks, et saada (piirkondlikuks) investeeringute keskuseks. Nt, madalam investeerimise nõue.
- Statistika näitab, et ettevõtluse eesmärgil toimuv ränne, moodustab üsna väikse osa kogu immigratsioonist.
- Kolmanda riigi kodanike investeeeringud ELi moodustasid kokku u 8 miljardit ja on toetanud 53 000 töökohta loomist (põhineb ainult nende riikide andmetel, mis esitasid andmeid).
- Võimalikke elamisloa väärkasutamise juhtumeid on tuvastatud üsna vähe, peamiselt elamisloa uuendamise või erikontrollide käigus.
- Peamine väljakutse on tagada tasakaal sisserände reeglite ja piirangute vahel, et vältida elamisloa väärkasutamist.

Sisserändajast ettevõtja profiil Eestis

- Ettevõtluseks väljastatud elamisload moodustavad väikseima osa kogu sisserändest, u.2%.
- 80% ettevõtluseks elamisloa saanutest on olnud Venemaa kodanikud, 11% Ukraina kodanikud.
- 2/3 mehed. Keskmine vanus: 42.
- 80% elamisloa saajatest omavad kõrgharidust. Peamiselt äriiga seotud erialadel: juhtimine, rahandus, äridus.

Sisserändajast investor

- Eriregulatsioon puudub, st neil on õigus riiki siseneda ja siin viibida viisa (C või D) alusel ning vastavalt üldisele viisa regulatsioonile.
- Ettevõtluse soodustamiseks võimalik taotleda e-residentid ID.
- 2009-2013 äri eesmärgil väljastatud viisad moodustasid 13% kõikidest viisadest. Äri eesmärgil väljastatud viisade arv on kasvanud 38% võrreldes 2009 ja 2013. aastat.

2009	2010	2011	2012	2013
13,789	18,158	21,361	23,176	22,192

Ebaseaduslik töötamine Euroopa Liidus

- ✦ Peamine põhjuse teema väljapakkumiseks on Politsei- ja Piirivalveameti soov teada saada, milliseid meetodeid kasutatakse liikmesriikides ebaseadusliku töötamise avastamiseks ja ennetamiseks.
- ✦ Uurimus keskendub nii ebaseaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike kui ka seaduslikult riigis viibivate kolmanda riigi kodanike ebaseaduslikule töötamisele.
- ✦ Uurimus on suunatud ministeeriumitele, rakendavatele institutsioonidele (PPA jne) ja teistele;

Ebaseaduslik töötamine Euroopa Liidus

- ✦ Uurimuse tulemusena peaks selguma:
 - Erinevate liikmesriikide seadusandlus seoses ebaseadusliku töötamisega;
 - Millised ükskused tegelevad ebaseadusliku töötamise tuvastamisega;
 - Millistes sektorites ebaseaduslikku töötamist peamiselt esineb;
 - Millised on kolmanda riigi kodanike profiilid;
 - Milliseid sanktsioone kohaldatakse;
 - Andma ülevaate praktilistest meetoditest, mida kasutatakse ebaseadusliku töötamise tuvastamiseks;
 - Andma ülevaate praktilistest meetoditest, mida kasutatakse ebaseadusliku töötamise ennetamiseks;
 - Statistika (kui palju, on seaduslikult ja kui palju ebaseaduslikult viibivad ebaseaduslikult töötajaid, kui paljude tööandjate juures inspeksioone läbi viidi, millistes sektorites, kui paljusid tööandjaid sanktsioneeriti, milliseid trahve või sanktsioone määrati)

Täname!

Tallinna Ülikool
Euroopa rändevõrgustiku Eesti kontaktpunkt
telefon 619 95 91
e-mail: emn@tlu.ee